

Tıbbi Bir Bitki Olarak Gül

Filiz ÇETİNKAYA KARAFKI*¹, Levent KARAFKI

¹Niğde Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Niğde

(Alınış Tarihi: 05.11.2013, Kabul Tarihi: 24.01.2014)

Anahtar Kelimeler

Gülle tedavi,
Gül ve şifa,
Gülün iyileştirici etkisi,
Bitkiler ve tedavi

Özet: Günümüzde ulaşılması güç ve pahalı tedaviler sebebi ile milyonlarca insanın yaşam kalitesi düşmekte ve hatta hayatları sonlanmaktadır. Ucuz ve ulaşılabilir iyileştiriciler, insan hayatının devamlılığını dolayısıyla toplumların sağlığını korumaktadır. Bu nedenle birçok farklı tedavi edici araştırılmış ve bitkilerin bunların içindeki önemi ortaya çıkmıştır. Bitkiler içinde ise yetiştirilmesi ve işlenmesi kolay olan güle oldukça fazla önem verildiği görülmektedir. Dünya üzerinde 1300 kadar gül türü bulunmaktadır. Bunlardan en önemli ve tedavide kullanılanları kuşburnu olarak bilinen Rosa canina ve "Isparta gülü" olarak bilinen ve katmerli, kokulu, pembe bir gül olan Rosa damascena'dır. Yapılan araştırmalar neticesinde gülün bileşiminde 89 adet etken madde bulunduğu tespit edilmiştir. Tedavide, taç yaprakları ve çiçek tablaları kullanılır. Rosa canina, çiçek tablalarından faydalanılan bir gül çeşididir. Yakın zamanda yapılan bir araştırmada, gül petallerinin antioksidan etkisi olduğu tespit edilmiştir. Hoş kokusu ile ruha hitap ettiği düşünülen gül suyunun, bayılmalar, baş dönmeleri, kalp çarpıntısı olan hastalarda faydalı olduğu görülmüştür. Bitkinin tadılmasıyla mide bulantısı ve kusmanın dineceği, suyunun içilmesiyle midenin kuvvetleneceği bildirilmiştir. Baş ağrılarını dindiren gül suyunun, beynin çalışmasını etkileyen, algılama kabiliyetini kuvvetlendiren etkisi vardır. Buharının göz hastalıklarına iyi geldiği belirtilmiştir. Hoş çiçeklerinin ruha hitap etmesi nedeniyle akıl hastalıkları tedavisinde de kullanılmıştır.

Rose as a Medical Plant

Keywords

Treatment with roses,
Roses and health,
The beneficial
Effects of roses,
Plants and treatment

Abstract: In today's world millions of people lead a low quality of life, or even lose their lives because of highly expensive medical treatments. Cheap and accessible treatments, on the other hand, protect the continuity of human life and thus protect the health of societies. In this context, various treatment methods have been researched and the importance of herbal and plant based treatments have emerged. As a part of herbal and plant based treatments roses, which are relatively easy to grow and process, have attracted great attention. There are about 1300 species of rose. Among these, Rose Canina, also known as rosehip, and the pink, layered and aromatic Rosa Damascena, also known as "Isparta Rose" have emerged in importance as they are actively used in various treatments. Researchers have found that roses have 89 active, beneficial ingredients. The flower drums and petals are used in the treatment process. With Rosa Canina the flower drums are used. In a recent research, it was found that rose petals contain antioxidant agents. Rosewater, which is thought to nurture the soul with its fine aroma, is used in treating patients with nausea, palpitations, fainting and vertigo. We are informed that with the tasting of the plant nausea and vomiting is reduced and with drinking its water the stomach is given extra strength. Rosewater, which helps reduce headaches, also has positive effects on the workings of the brain, helping the faculty of cognition. We are also informed that rose water vapour helps in the treatment of eye diseases. Roses are also used in the treatment of mental illnesses since they are pleasant flowers.

1. Giriş

İnsanlığın var oluşundan bu yana hastalıklarla savaşta kullanılan bitkiler, teknolojinin ve ilaç biliminin hızlı ilerlemesiyle daha yaygın kullanılır olmuştur. Bitkiler günümüzde de alternatif tedaviler, destek tedaviler gibi isimler altında çok ciddi hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadırlar. Tıbbi bitkiler başlığı altında incelenebilecek bu bitkiler, insanların organizmalarını etkileyen birçok hastalığın çaresi olmuşlardır. Bitkilerin farklı bölümleri farklı maddeler ihtiva etmektedir. Glikozit ve alkaloit içeren yaprakların sık kullanıldığı görülse de bitkinin tohumu, dalı ve kökü de farklı rahatsızlıklarda oldukça faydalı olabilmektedir.

Güller (*Rosa sp.*) ise şifa verici – tedavi edici bitkiler arasında ilk sıralarda yer alan, ülkemizde de doğal yetişme ortamı bulabilen bitkilerdir. Güller, yabanisi ve ıslah edilerek bahçelerde yetiştirilen çeşitleri bulunan bir cins çiçektir. Yabani gülün Orta Asya'da çok eskiden bilindiği anlaşılmaktadır. Bahçe gülüne dair en eski bilgi Babil bahçeleri üzerine Heredotes tarafından verilmiştir. Eski Yunan edebiyatında da gülden bahsedilir. Bu bilgilerden gülün Doğu'dan, Orta Doğu, Anadolu ve Yunan Adaları yolu ile Batıya geçmiş bir çiçek olduğu çıkarılmaktadır (Tanç, 2009). Gülden izlediği yol boyunca özellikle yaprağı ve meyvesi kullanılarak şifa verici olarak yararlanıldığı, günümüzde ise tüm dünyada kokusuyla, suyuyla, tadıyla ve şifa verici özelliği ile yararlanıldığı bilinen bir gerçektir. Özellikle ülkemizde de yetişen *Rosa canina* ve *Rosa damascana*'nın tıbbi bir bitki olarak kullanımı oldukça yaygındır.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışma analiz yöntemiyle yapılmıştır. Analiz yöntemi çok yönlü oluşan bir bütünün irdelenmesi, değerlendirilmesi, farklı olguların karşılaştırılması ve birbirleriyle olan ilişkilerinin betimlenmesini amaçlayan bir yaklaşımdır.

Çalışmada materyal olarak kabul edilmiş çok sayıda unsur bulunmaktadır. Bunlar değerlendirme için gerekli olan gül çeşitleri ile bunların tıbbi olarak etkileri olarak özetlenebilir.

3. Bulgular

Rosacarina: Gen merkezlerinden birisinin Anadolu olduğu bilinen kuşburnu (*Rosaspp.*) dünyada ve ülkemizde çok yaygın bir yetişme alanına sahiptir. Dünyada yetişen *Rosa* türlerinin sayısının 70-100 kadar olduğu, bu türlerin yaklaşık %25'inin ise Türkiye'de yayılış gösterdiği bildirilmektedir (<http://www.uzumsu.com>).

Gül yaprağından elde edilen çiçek yağı bileşimi üzerine yapılan birçok çalışma, yüksek ısı işleme tabii tutulan yapraklarda benzil alkol, feniletıl alkol, tetrahydroionol, eicosane ve 2,6,11-trimethyldodecane bulunduğunu ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalar *R. canina* yapraklarının uçucu yağlar ağırlıklı olarak, palmitik asit ve vitispirane tarafından oluştuğu ve bunların konsantrasyonlarının hasat bölgesine bağlı olduğu ortaya çıkmıştır (Ghazghazi vd., 2010).

4. Rosacarina'nın Tedavi Edici Özelliği

Yaygın olarak kuşburnu, itburnu, köpek gülü olarak bilinen *Rosa canina* L. Anadolu'da tarih boyunca gıda ve koca karı ilacı olarak kullanılmıştır. E monografi Alman komisyonu inflamatuvar hastalıklar artrit, romatizma, gut, siyatik gibi rahatsızlıklardan, ateş, soğuk algınlığı, gastrit mukoza inflamasyonu, peptik ülser, laksatif, sindirim kolaylaştırıcı, safra taşı ve safra yolları rahatsızlıkları, böbrek rahatsızlıkları, alt üriner sistem rahatsızlıkları gibi rahatsızlıkların tedavisi yanı sıra antimikrobiyal, antimitojenik, diüretik, astrejan etkilere sahip olduğu bildirilmiştir. Yukarıda tarif edildiği kullanışları yanı sıra Türk halk tıbbında hemoroit ve diabetesmellitusa karşı en etkili ilaç olarak bilinir. Ayrıca kök ve bitki yaprakları bronşitte kullanılmıştır. Günümüze kadar, *rosa canina* meyvelerinin antioksidan, antiinflamatuvar, antiülser, antimikrobiyal, antimitojenik ve inflamatuvarsitokinler üzerine inhibitör etkileri rapor edilmiştir (Orhan vd., 2009).

Rosa damascana yağ gülü (*Rosa damascena* Mill.), bitkiler âleminin Spermatophyta (tohumlu bitkiler) bölümünün Angiospermae (kapalı tohumlular) alt bölümünden Rosales takımı, Rosaceae familyası, *Rosa* cinsi içerisinde yer almaktadır. Türkiye florasında 24 gül türü kayıtlı olmasına rağmen gül yağı elde etmek amacıyla kullanılan tür kültürü yapılan *Rosa damascena* Mill'dir.

Rosa damascena; Isparta Gülü, Pembe Yağ Gülü, Yağ Gülü, Sakız Gülü ve Şam Gülü adlarıyla da bilinen pembe renkli, yarım katmerli ve kuvvetli kokulu, çok yıllık, dikenli ve kışa dayanımı yüksek bir bitkidir. *Rosa damascena* bitkileri, 1,5 - 3 m arasında boylandırmaktadır. Gövde silindirik biçimli, içi dolu, esmer renkli, çok dallı ve dallar çok sayıda irili ufaklı sert dikenlerle çevrilidir. Yapraklar yumuşak yapılı ve ince tüylerle kaplı, alternans dizilişli, saplı ve stipulalı (kulakçık), 5-7 folioludur (<http://www.akita.com.tr>).

Melez bir tür olup hakiki vatanı ve kökeni tam olarak bilinmemektedir. Batı Anadolu bölgesinde (Isparta, Burdur) gülyacağı elde etmek için yetiştirilmektedir. Ağırlıklı olarak uçucu yağ üretimi için kullanılır. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki özellikle, Türkiye ve Bulgaristan'daki üretim materyallerinin hepsinin

tek bir genotip içermektedir. Gülsuyu antiseptik bir etkiye sahiptir. Haricen ve bilhassa göz hastalıklarında antiseptik olarak kullanılır (<http://www.agaclar.org>).

5.Rosadamescana'nın Tedavi Edici Özelliği

Bitkinin ana maddesini Sitranellol, Geraniol, Nerol, Öjenol ve Feniletıl alkol oluşturur. Bileşiminden dolayı ruhsal rahatlık sağlar ve özellikle doğum öncesi kullanıldığında, doğumun kolay geçmesine yardımcı olduğu söylenir. Birtakım jinekolog doğumdan itibaren gülyağı kullanan annenin çocuğunun kokuları ayırt etmede kullanmayanlara göre daha iyi olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda oldukça kuvvetli fungusid (mantar öldürücü) etkiye sahiptir. Melaleuca, Rosa ve Lavandula ile karışımı antifungal amaçla kullanılabilir. Menopozu ve menstrasyon dönemi problemlili olan kadınlara önerilir. Tonik, kramp çözücü, sakinleştirici, kalp ve ince barsak fonksiyonlarını düzenleyici olarak da kullanılabilir. Ayrıca her tür problemlili, kuru ve alerjik ciltlerde, egzama, yeni doku oluşumu ile yaraların kapanmasını gerektiren durumlarda da kullanımı uygundur (<http://www.akita.com.tr>).

6.Tartışma ve Sonuç

Antik çağlardan beri hem görsel olarak, hem lezzet verici olarak hem de tedavi edici olarak ruha, göze ve sağlığa yararlı olan gül, bu özelliklerinden dolayı oldukça değerli bir bitkidir. Yapılan araştırmalar neticesinde gülün bileşiminde 89 adet etken madde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sayede oldukça geniş bir yelpazede tedaviye destek amaçlı kullanılabilir. Dünya üzerinde 1300 kadar gül türü bulunmaktadır ve çok eski medeniyetlerden bu yana doğal olarak bulunma sıklığı, yetiştirme yöntemleri, işleme ve tedavi edici forma getirilme kolaylığı sayesinde güle birçok bitkiden daha fazla önem verildiği görülmektedir

Teşekkür

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi olan değerli hocam Prof. Dr. Murat E. YAZGAN' göstermiş olduğu tüm yardımlarından ve desteklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Kaynaklar

Ghazghazi, M.,Miguel, M.G., Hasnaoui, Sebei, B., Ksontini, M., Figueiredo, A.C., Pedro, L.G.,Barroso, J.G., 2010. Phenols, Essential Oils and Carotenoids of Rosa canina from Tunisia and Their Antioxidant Activities. Institut Nationald ' Agronomie de Tunis, Tunus.

http://www.uzumsu.com/dosyalar/II_Ulusal_Uzumsu_Semp_313-316.pdf (Erişim Tarihi: 02.05.2012)

http://www.akita.com.tr/forum/forum_posts.asp?TID=456 (Erişim Tarihi: 08.05.2012)

<http://www.agaclar.org/agaclar.asp?id=174> (Erişim Tarihi: 06.05.2012)

Orhan, N., Aslan, M., Hoşbaş, S., Deliorman, D., 2009. Antidiabetic Effect and Antioxidant Potential of Rosa canina Fruits, Volume : 5 | Issue : 20 | Page : 309-315. Gazi University, Faculty of Pharmacy, Department of Pharmacognosy, 06330 Hipodrom, Ankara.

Tanç, N., 2009. Rifai'den Oscar Wilde'a Gül ve Bülbül, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 39, Erzurum.